

3. Probleme pentru lucrul individual

În acest capitol sunt prezentate enunțurile problemelor propuse pentru lucrul individual al studenților, conform curriculumului disciplinei “Termodinamica” (vezi Anexa 4).

3.1. Se dau:

$$\left(\frac{\partial P}{\partial T}\right)_V = \frac{nR}{V - nb}, \quad \left(\frac{\partial P}{\partial V}\right)_T = -\frac{nRT}{(V - nb)^2} + \frac{2n^2a}{V^3}$$

cu n, R, a, b – constante. Să se calculeze $\left(\frac{\partial T}{\partial P}\right)_V, \left(\frac{\partial T}{\partial V}\right)_P$ și să se stabilească ecuația termică de stare a substanței respective.

3.2. Să se stabilească ecuația adiabatei unui gaz pentru care se cunoaște:

- a) Ecuația termică de stare $P = P_0(1 + \alpha T - \beta V)$ cu P_0, α, β, C_V constante;
- b) $V = V_0[1 + \alpha(T - T_0)]$ cu V_0, α, T_0, C_P constante și $\left(\frac{\partial V}{\partial P}\right)_T = 0$.

3.3. Utilizând proprietățile Jacobienilor să se stabilească:

- c) Ce valoare are expresia $\left(\frac{\partial T}{\partial P}\right)_V \left(\frac{\partial S}{\partial V}\right)_P - \left(\frac{\partial T}{\partial V}\right)_P \left(\frac{\partial S}{\partial P}\right)_V$.
- d) Cum variază entropia unui sistem la dilatarea acestuia în condiții izobare.

3.4. Un sistem termodinamic simplu este supus unei transformări quasistatice, ale cărei ecuații sunt, respectiv

- a) $\Phi(P, T) = \text{const}$ (în variabile P, T);

b) $\Psi(V, T) = \text{const}$ (în variabile V, T);

c) $\Theta(P, V) = \text{const}$ (în variabile P, V);

Să se determine în fiecare caz capacitatea calorică a sistemului. Să se particularizeze rezultatele obținute pentru un gaz ideal, într-un proces izocor (izobar, izoterm).

3.5. Pentru un sistem descris prin parametrii de stare P, V, T , folosind ecuația fundamentală a termodinamicii, să se stabilească relațiile:

$$\text{a) } \left(\frac{\partial U}{\partial V} \right)_T = T \left(\frac{\partial P}{\partial T} \right)_V - P.$$

Să se discute semnificația acestei ecuații, numită și *ecuația energiei*,

alături de $\left(\frac{\partial U}{\partial T} \right)_V = C_V$.

$$\text{b) } \left(\frac{\partial H}{\partial P} \right)_T = V - T \left(\frac{\partial V}{\partial T} \right)_P, \text{ cu semnificația ei alături de}$$

$$\left(\frac{\partial H}{\partial T} \right)_P = C_P.$$

$$\text{c) } \left(\frac{\partial T}{\partial V} \right)_U = \frac{1}{C_V} \left[P - T \left(\frac{\partial P}{\partial T} \right)_V \right].$$

$$\text{d) } \left(\frac{\partial T}{\partial P} \right)_H = \frac{1}{C_P} \left[T \left(\frac{\partial V}{\partial T} \right)_P - V \right] = \frac{T^2}{C_P} \left[\frac{\partial}{\partial T} \left(\frac{V}{T} \right) \right]_P.$$

$$\text{e) } \text{Să se arate că, dacă } \left(\frac{\partial U}{\partial V} \right)_T = 0, \text{ atunci și } \left(\frac{\partial U}{\partial P} \right)_T = 0.$$

$$\text{f) } \text{Să se demonstreze că din condițiile } \left(\frac{\partial U}{\partial V} \right)_T = 0 \text{ și}$$

$$\left(\frac{\partial H}{\partial P} \right)_T = 0 \text{ se poate obține ecuația de stare a gazului ideal.}$$

3.6. Fie un sistem izolat termic, despărțit în două compartimente printr-un perete mobil și conductor din punct de vedere termic, dar care nu permite amestecul gazelor existente. În starea inițială, temperaturile, presiunile și volumele celor două porții de gaz sunt $T, 3P, 2V$ și T, P, V , respectiv. După stabilirea echilibrului de determinat:

- a) Care este temperatura de echilibru? Dar presiunea?
- b) Care este variația energiei interne totale? Dar a entropiei?

3.7. O altă metodă de răcire a gazelor, pe lângă metoda Joule-Thomson, este detenta adiabatică reversibilă. Să se stabilească în aceste condiții expresia coeficientului caracteristic procesului $\left(\frac{\partial T}{\partial P}\right)_S$ în funcție de mărimi măsurabile experimental. Să se arate că, la detentă, gazul se răcește întotdeauna oricare ar fi forma ecuației sale de stare.

3.8. a) Fie două vase de volum V , izolate adiabetic, care conțin gaze ideale diferite, menținute în aceleași condiții de temperatură și presiune. Vasele sunt unite printr-un tub prevăzut cu un robinet. Să se arate că în urma procesului de difuzie care are loc prin deschiderea robinetului, entropia sistemului crește, $\Delta S > 0$.

b) În cazul când cele două gaze sunt identice, preluând rezultatele de la punctul a) ar trebui ca $\Delta S > 0$. În realitate, pentru gaze identice, procesul de difuzie este reversibil (deoarece închiderea robinetului restabilește starea inițială), ceea ce înseamnă că de fapt $\Delta S = 0$. Să se arate cum se poate rezolva acest paradox, cunoscut sub numele de *paradoxul lui Gibbs*.

3.9. Fie două gaze ideale identice, aflate în două recipiente separate. Aceste două gaze au:

- a) Același număr de molecule, N , aceeași temperatură T , dar presiuni diferite P_1 și, respectiv, P_2 .
- b) Același număr de molecule, N , aceeași presiune P , dar temperaturi diferite T_1 și, respectiv, T_2 .

Apoi, cele două recipiente sunt reunite. Să se calculeze variația entropiei ΔS la amestecarea celor două mase de gaz, determinându-se domeniul de variație al lui ΔS în cele două cazuri.

3.10. Un corp având capacitatea calorică C_P și temperatura T este pus în contact termic cu un termostat cu temperatura T_0 . Echilibrul dintre corp și termostat se stabilește la presiune constantă. Să se determine variația totală a entropiei și să se arate că ea este pozitivă indiferent de semnul lui $(T_0 - T)/T_0$.

3.11. Un kg de apă la 0°C este pus în contact cu un rezervor termic având temperatura de 100°C . Considerând că apa a atins temperatura de 100°C , se se determine:

- Cu cât a variat entropia apei?
- Cu cât a variat entropia întregului sistem?
- Cum ar fi putut fi încălzită apa la 100°C în așa fel ca variația entropiei Universului să fie nulă?

3.12. Un kilomol de gaz ideal suferă o expansiune izotermă reversibilă de la volumul V_1 la $2V_1$.

- Care este variația entropiei gazului în aceste condiții?
  - Cu cât variază entropia Universului?
- Presupunând că aceeași dilatare are loc sub forma unei expansiuni libere:
- Care este variația entropiei gazului?
  - Care este variația entropiei Universului?

3.13. Un rezistor electric încălzește 1 kg de apă aflat la presiunea atmosferică de la 20°C la 99°C . Să se evalueze:

- Variația energiei interne a apei.
- Variația entropiei apei.
- În ce măsură crește ponderea statistică a stării (numărul stărilor microscopice)?
- Cât este lucrul mecanic maxim rezultat prin utilizarea apei respective drept corp de lucru pentru o mașină termică care funcționează între temperaturile de mai sus.

3.14. O mașină Carnot funcționează ca frigider. Să se explice succesiunea proceselor care alcătuiesc un ciclu complet de operare utilizând diagramele proceselor din:

- a) Planul presiune-volum, P - V .
- b) Planul entalpie-entropie, H - S .

Presupunând că frigiderul menționat îngheață apa la 0°C și trimite căldura de la substanța de lucru într-un bazin cu apă având temperatura de 20°C , să se calculeze lucrul mecanic minim necesar pentru a îngheța 3 kg de apă.

3.15. Să se determine funcțiile caracteristice $U(S, V)$, $H(S, P)$, $F(T, V)$ și $\Phi(T, P)$ pentru:

- a) Un kilomol de gaz ideal.
- b) Radiația termică de echilibru.

3.16. În condițiile unei tranziții de fază:

a) 1. De ordinul I (caracterizată prin existența unui lucru mecanic și a unei călduri de transformare).

2. De ordinul II (caracterizată prin absența unui lucru mecanic și a unei călduri de transformare, dar în care pot varia în salt c_P , κ_T , α_P), să se deducă ecuația curbei de echilibru a celor două faze în coordonate (P, T) :

- Ecuația Clapeyron-Clausius.
- Ecuația Ehrenfest, în funcție de mărimile care variază discontinuu în transformarea respectivă.

b) Să se arate că ecuațiile Ehrenfest pot fi folosite și pentru descrierea tranzițiilor de fază „ λ generalizate”, care sunt caracterizate prin aceea că $\Delta s = \text{const}$, $\Delta v = \text{const}$ în lungul întregii curbe de tranziție. Să se încerce identificarea unor astfel de tranziții.

3.17. Fazele solidă și lichidă ale heliului (^3He sau ^4He) pot coexista în echilibru la temperaturi foarte coborâte, densitatea solidului fiind mai mare decât cea a lichidului. Să se stabilească panta curbei de echilibru a celor două faze, dP/dT , pentru $T \rightarrow 0\text{ K}$.